

Csehov:

Medve

Személyek:

POPOVA JELÉNA IVÁNOVNA, földbirtokos özvegye, gödröcske az arcán.
SZMIRNOV GRIGORIJ SZTYEPÁNOVICS, még nem öreg földbirtokos.
LÚKA, Popova öreg lakája.

Színhely: Popova udvarházának fogadószobája.

I. Popova mély gyászban, a kezében fénykép, le nem veszi róla a szemét és Lúka

LÚKA: Nem jól van ez így, naccságos asszony. Hát már egészen elemészti magát... Szobalány, szakácsné elmentek szamócát szedni, minden élő lélek örül az életnek, még a macska, még az is a maga élvezetét hajhássza: ott sétálgat az udvaron, madarat fogdos, az én naccságám meg csak itt ül naphosszat a szobában, akár csak valami kolostorban, soha semmi élvezete. Engem uccse!... Idestova már egy éve, hogy ki se mozdul a házbul.

POPOVA: Nem is fogok soha, sehova. Minek? Az én életemnek már vége. Az uram a sírban, én meg a négy fal közé temetkeztem. Mind a ketten halottak vagyunk.

LÚKA: Hát nem mondom? Hallgatni is rossz. Nyikoláj Mihájlovics meghalt - Isten nyugosztalja. Fényeskedjék neki a mennyei világosság! Meg tetszett gyászolni annak rendje és módja szerint. De hát egyszer a gyásznak is végét kell vetni. Nem lehet örökké sírdogálni, meg gyászruhát viselni... Nekem is elhalálozott annak idején az anyjukom. Megsírattam, elkeseregtem egy hónapig, kettőig, azzal aztán elég volt. Csak nem fogok egész életemre Lázár módjára nyöszörögni egy vénasszony miatt! (Sóhajt.) El tetszett feledkezni a szomszédokról. Se maga nem megy sehova; se másokat ide be nem ereszt. Úgy élünk itt, engedelmet a szóért, mint a pók, elbújunk a napvilág elől. A libériámon egerek lakmároznak... Még ha nem lennének jóra való emberek a közelben, érteném. De hisz az egész járás teli van úriemberrel. Riblovban egész ezred állomásozik, a tisztjeik - mintha skatulyából húzták volna ki őket. A táborban minden pénteken bált rendeznek, a katonazene pedig minden áldott nap játszik ott... Ej, ej naccságácskám, hát szabad lemondani minden élvezetről annak, aki ilyen szép és fiatal? Hiszen a szépség se örökkévaló, drága lelke-naccságám! Elröpül vagy tíz esztendő - aztán maga is szívesen elpáváskodna majd egy kicsit, szívesen csavargatná a tiszt urak fejét, de akkor már késő lesz.

POPOVA (határozott hangon): Mondtam már neked, ilyesmiről nekem ne beszélj! Tudod jól, az én számomra, azóta, hogy Nyikoláj Mihájlovics meghalt, az életnek semmi értéke. Te úgy tekintesz, mintha én még élnék. De ez pusztá látszat. Megesküdtem rá, hogy ezt a gyászruhát a sírig le nem vetem és a világtól félrevonulva élem le napjaimat... Érted, mit beszélek? Hadd lássa a megboldogult szelleme, mennyire szeretem... Tudom, te előtted nem titok, hogy a megboldogult nem ritkán igazságtalan, kegyetlen, sőt... olykor még hűtlen is volt hozzám. De én hű leszek hozzá mind a sírig, megmutatom neki, hogy én hogy tudok szeretni. Azt akarom, onnan a síron túlról is olyannak lásson, amilyen életében voltam...

LÚKA: Ahelyett, hogy ilyeneket beszél, menne ki inkább a kertbe sétálni, vagy fogatná be a Tóbit vagy az Óriást, menne egy kicsit vendégségbe a szomszédokhoz.

POPOVA: Ah! (Sír.)

LÚKA: Naccsága! Lelececském. Ne sírjon, áldja meg a Krisztus!

POPOVA: Szegény boldogult, hogy szerette Tóbit! Mindig vele kocsikázott át Korcságinékhoz vagy Vlászovékhoz. Hogy tudott hajtani! Milyen szép volt a lelke, mikor teljes erővel rövidre fogta a gyepelőt! Emlékszel? Hej, Tóbi; Tóbi! Eridj, mondd meg, adjanak neki ma dupla porció zabot.

LÚKA: Parancsára!

(Éles csengetés)

POPOVA (összerázkódik): Ki lehet az? Mondd meg, senkit se fogadok!

LÚKA: Parancsára (E).

II. Popova (egyedül)

POPOVA (a fényképet nézegetve): Meg fogod látni Nicolas, hogy én hogy tudok szeretni és megbocsátani... Az én szerelmem örökre szóló, el nem alszik mindaddig, míg majd valamikor a szegény árva szívem verése is el nem áll. (Könnyein át mosolyog) Hát nem bánt a lelkiismeret? Én, a te jó, hú kis feleséged, lakat alá zárkoztam és hú maradok hozzád mind a sűrűig, te meg... Hát nem szégyelled magad, pofikám? Megcsaltál, jeleneteket rendeztél itt nekem, hétszámra magamra hagytál...

III. Popova és Lúka

LÚKA (belép izgatottan): Valaki a naccságát keresi. Látni szeretné...

POPOVA: Remélem, megmondtad, hogy az uram halála óta senkit se fogadok?

LÚKA: Mondtam én, kérem, mondtam, de az az úr oda se hallgat, azt mondja, nagyon fontos dologban jár.

POPOVA: Nem fo-ga-dok!

LÚKA: Mondtam neki, de... az ördög tudja, miféle ember ez az úr... Káromkodik és erővel betör a szobába... Már az ebédlőben van...

POPOVA (bosszúsan): Hát jó, vezesd be... Milyen neveletlen emberek vannak a világon!

(Lúka e)

POPOVA: Nehéz az emberek között élni! Mit akarnak tőlem? Miért nem hagynak békén? (Sóhajt) Nem, már látom, csakugyan kolostorba kell vonulnom... (Elgondolkozva) Igen, kolostorba...

IV. Popova, Lúka, Szmirnov

SZMIRNOV (miközben belép, Lúkához): Mit jár annyit a szád, te

füles! (Popovát megpillantva, méltóságteljesen) Nagyságos asszonyom! Engedje meg, hogy bemutatkozzam. Szmirnov Grigorij Sztjepánovics, földbirtokos, nyugalmazott tüzérfőhadnagy! Fontos ügyben vagyok kénytelen nyugtalanítani nagyságodat...

POPOVA (anéklül, hogy kezet nyújtana): Miről van szó?

SZMIRNOV: Az ön boldogult férje, akit szerencsém volt személyesen ismerni, két váltó alapján adósom maradt ezerkétszáz rubellel. Minthogy holnap kamatokat kell fizetnem a Földhitelbanknak, az a kérésem önhöz, asszonyom, szíveskednék ezt az összeget nekem még ma megfizetni.

POPOVA: Ezerkétszáz rubel... És honnan ered az uramnak ez a tartozása?

SZMIRNOV: Zabot vett tőlem.

POPOVA (sóhajt; Lúkához): Lúka, ne felejtsd el megmondani, hogy Tóbinak ma dupla porció zabot adjanak! (Lúka el. Szmirnovhoz) Ha Nyikoláj Mihajlovics önnek ezzel az összeggel adósa maradt, én természetesen megfizetem, de megbocsásson, mai napon ez az összeg nem áll rendelkezésemre. Holnapután visszaérkezik a városból az intézőm, azonnal utasítani fogom, hogy fizesse ki önnek, ami jár, de pillanatnyilag nem tudom teljesíteni a kívánságát... Még hozzá éppen ma hét hónapja, hogy az uram meghalt és ezért egyáltalán nem vagyok abban a hangulatban, hogy pénzügyekkel foglalkozzam.

SZMIRNOV: Én pedig abban a hangulatban vagyok, hogy ha holnap nem fizetem be a kamatokat, akkor úgy kirepülök a birtokomból, hogy a lábam se éri a földet. Jön a végrehajtó és lefoglalja a birtokot.

POPOVA: Holnapután megkapja a pénzét.

SZMIRNOV: Nekem a pénzre nem holnapután, hanem ma van szükségem.

POPOVA: Megbocsásson, ma nem tudok fizetni.

SZMIRNOV: Én pedig holnaputánig nem várhatok.

POPOVA: De hát mit tegyek, ha most nincs itthon pénzem?

SZMIRNOV: Egyszóval: nem tud fizetni?

POPOVA: Nem tudok...

SZMIRNOV: Hm!... Ez az utolsó szava?

POPOVA: Igen.

SZMIRNOV: Visszavonhatatlanul?

POPOVA: Visszavonhatatlanul.

SZMIRNOV: Alázatos köszönet! Most már tudom, mihez tartsam magam. (Vállat von) És még azt akarják, hogy az ember megőrizze a hidegvérét! Az úton éppen az adószedővel talákoztam. Azt kérdi tőlem: "Miért dühös maga mindig, Grigorij Sztjepánovics?" Hát én meg kérdezem: lehet az ember nem dühös? Halálosan szükségem van pénzre... Útnak indultam még tegnap reggel, alig pitymallott, végigjártam az összes adósaimat, - de hogy akár csak egy is közülük megfizesse az adósságát. Kínlódom, mint a kivert kutya, az éjtszakát a zsidó kocsmárosnál töltöttem, a pálinkáshordó mellé heveredve... végül most itt vagyok, 70 versztnyre hazulról, ide jöttem abban a reményben, hogy itt végre kapok pénzt és pénz helyett most "hangulat"-tal traktálnak! Hát ne dühöngjön az ember ezek után!

POPOVA: Megmondtam önnek világosan: amint megjön az intézőm, megkapja a pénzét.

SZMIRNOV: Én nem az intézőhöz jöttem, hanem magához. Mi a fenének kell nekem - bocsánat a kifejezésért! - a maga intézője?

POPOVA: Engedelmet kérek, tisztelt úr, de az ilyen furcsa kifejezésekhez és ehhez a hanghoz én nem vagyok hozzászokva és nem is vagyok hajlandó ezt tovább hallgatni. (Gyorsan el.)

V. Szmirnov (egyedül)

SZMIRNOV: Nesze neked! "Hangulat"... Hét hónappal ezelőtt meghalt az ura! De hát kamatot fizetnem - kell vagy nem kell? Feleletet kérek: kell-e kamatot fizetnem, vagy nem? Meghalt az ura, érthető: hangulat és egyéb mindenféle hókusz-pókusz... Az intézője, hogy az ördög bújt volna belé, valahova elutazott. De hát én mit csináljak? Hol szerezzek valami léghajót, amin elröpülhetnék a hitelezőim elől? Vagy egyszerűen rugaszkodjam neki és verjem a fejemet a falba? Gruzgyevet nem találtam otthon; Jarosevics otthon volt, de elbújt előlem; Kuricinnel életre-halálra összekaptam, kicsi híja, hogy le nem dobtam az ablakon át az emeletről; Mazutovra rájött valami kolera-féle, ennek a hölgynek meg itt hangulatai vannak. Egy se fizet. A disznók! És mindez azért van, mert túlságosan elkényeztettem őket, mert afféle nyálas, ringy-rongy asszony-ember vagyok! Finomkodok velük! Na de várjatok csak! Megmutatom nektek! Nem fogtok velem kukoricázni, ördög bújjék belétek! Itt maradok, nem mozdulok egy tapodtat se, míg csak ki nem fizet! Brr!... Még ilyen dühös nem voltam! Még az ereim is reszketnek a dühtől, még a lélekzetem is eláll... Istenuccse, kezd forogni velem a világ! (Kiált) Hé! Lakájj!

VI. Szmirnov, Lúka

LÚKA (belép): Mi tetszik?

SZMIRNOV: Inni. akarok. Hozzál kvaszt, vagy vizet!

(Lúka el.)

SZMIRNOV: Ez aztán a logika! Az embernek halálos szüksége van pénzre, már azon gondolkodik, ne akassa-e fel magát, és akkor önagysága nem fizet, mivelhogy, tetszik tudni, a hangulata nem engedi meg, hogy pénzügyekkel foglalkozzék!... Valódi női, valódi szoknyalogika! Ezért nem szerettem soha és nem szeretek asszonyokkal beszélni. Lőporoshordó tetején ülni nem olyan ijesztő számomra, mint asszonnyal beszélni. Brr... A hideg kiráz, úgy feldühösített ez a szoknyás angyal! Ha csak messziről megpillantok egy-egy ilyen költői teremtet, a dühtől máris görcs áll a lábikrámba. Isten őrizzen meg valamennyitől.

VII. Szmirnov, Lúka

LÚKA (belép, vizet hoz Szmirnovnak): A nagyságos asszony gyöngélkedik és nem fogad.

SZMIRNOV: Eridj a fenébe!

(Lúka el.)

SZMIRNOV: Gyöngélkedik és nem fogad! Hát ne fogadj! Itt fogok ülni, míg csak ki nem fizetsz! Ha egy hétig gyöngélkedsz, egy hétig fogok itt ülni... Ha egy évig fog tartani a betegséged - én is itt leszek

egy évig... Majd meglátjuk: ki bírja tovább! Engem angyalom, se a

gyászruháddal, se az arcod gödröcskéivel le nem veszel a lábamról... Ismerjük már az ilyen gödröcskéket!... (Kikiált az ablakon) Szemjon! Kifogni! Vissza egyhamar nem indulunk. Egyelőre itt maradok. Mondd meg az istállóban, adjanak zabot a lovaknak! Ördögfattyá, már megint bele hagytad gabalyodni az ostorhegyest a gyeplőbe! Oldod ki mingyárt, te disznó! (A kocsiszt utánozva) "Rögvest"... Majd adok én neked olyan rögvest, hogy arról koldulsz. (Elmegy az ablaktól.) Undorító helyzet... a hőség kibírhatatlan, senkise fizet, éjtszaka rosszul aludtam, ráadásul még ez a gyász-szoknya jön itt nekem a hangulataival... Fáj a fejem... Talán egy kis vodkát ha innék... csakugyan, inni kéne. (Kiált) Lakáj!

LÚKA (belép): Mi tetszik?

SZMIRNOV: Pohárka vodkát!

(Lúka el.)

SZMIRNOV: Hű! (Leül és a külsejét vizsgálgatja.) Jól festek, mondhatom! Csupa por a ruhám, a csizmám sáros, nem mosdottam; nem is fésülködtem, a mellényemen szalmaszálak... Nem csoda, hogy az asszonyka úgy nézett rám, mint valami haramiafőnökre. (Ásít.) Nem valami illendő dolog így állítani be úri házhoz... No de nem tesz semmit... Én itt nem vendég vagyok, hanem hitelező, hitelezők számára pedig nincs előírva az öltözék...

LÚKA (belép, vodkát hoz): Sokat megenged magának az úr...

SZMIRNOV (haragosan): Hogy mondtad?

LÚKA: Én, kérem... Nem szólok én...

SZMIRNOV: Kivel beszélsz te? Fogd be a szád!

LÚKA (félre): Az ördög hozta ide a nyakunkra...

(Lúka el.)

SZMIRNOV: Jaj de dühös vagyok! Szétmorzsolnám az egész világot! Az embernek a feje is belefájdul. (Kiált) Hé! Lakáj!

VIII. Popova, Szmirnov.

POPOVA (belép, szemét lesüti): Tisztelt uram! Én itt, magányomban, elszoktam a hangos beszédétől, nem bírom elviselni a kiabálást. Nagyon kérem, ne zavarja nyugalمامat!

SZMIRNOV: Fizessen ki és máris megyek.

POPOVA: Érthetően megmondtam önnek: jelenleg nincs itthon pénzem. Várjon holnaputánig.

SZMIRNOV: Nekem is érthetően volt szerencsém kijelenteni, hogy a pénzre nem holnapután, hanem ma van szükségem. Ha ma nem kapom meg magától a pénzt, holnap fel kell akasztanom magamat.

POPOVA: De hát mit tegyek, ha nincs nálam pénz? Furcsa követelés!

SZMIRNOV: Szóval nem fizet most mindjárt?

POPOVA: Nincs módomban...

SZMIRNOV: Ez esetben itt maradok és addig fogok itt ülni, míg meg nem kapom a pénzt... (Leül.) Holnapután fog fizetni? Rendszerben van. Akkor itt fogok ülni holnaputánig. Így fogok itt ülni... (Fölugrik.) Kérdelem magától: kell nekem holnap kamatot fizetnem, vagy nem?... Vagy azt hiszi talán, hogy tréfálok?

POPOVA: Kérem az urat, ne kiabáljon! Ez itt nem istálló!

SZMIRNOV: Én nem azt kérdezem magától, hogy istálló-e ez itt, vagy nem, hanem azt, hogy kell-e vagy nem kell holnap kamatot fizetnem?

POPOVA: Ön, úgy látszik, nem tudja, hogy kell viselkedni nőkkel szemben!

SZMIRNOV: Téved, én igenis tudom, hogy kell viselkedni nőkkel szemben.

POPOVA: Nem, nem tudja! Ön neveletlen, goromba fráter! Rendes ember nem beszél így nőkkel.

SZMIRNOV: Mit nem mond! És hogy gondolja, hogy beszéljek én magával? Talán franciául parancsolja? (Dühösen, selypítve) Madame, je vous prie... mily boldog vagyok, hogy nem méltóztatik fizetni. Ezer bocsánat, hogy zavarni bátorkodom! Milyen nagyszerű ma az időjárás! És milyen jól fest kegyeden ez a gyászruha! (Összeüti a bokáját és meghajtja magát.)

POPOVA: Viselkedése ostoba és durva.

SZMIRNOV (utánozva): "Ostoba és durva!" Én nem tudom, hogy kell viselkedni nőkkel szemben! Több nőt láttam én életemben, asszonyom, mint maga verebet. Háromszor volt nők miatt pisztolypárbajom, tizenkét nővel én szakítottam, kilenc velem szakított! Úgy bizony! Volt idő, mikor én is olyan jó bolond voltam: hajlongtam, kedveskedtem, édelegtem... Én is szerettem, szenvedtem, sóhajtoztam a holdvilágnál, izzadtam és fáztam, hol olvadoztam, hol savanyodtam... Szerettem szenvedélyesen és örültem, az összes létező minták szerint, mint akibe belebújt az ördög; csörögtem, mint a szarka, a nőemancipációról, fél vagyonomat föláldoztam a gyöngéd érzelem oltárán, de ma, - nem, köszönöm! Ma engem ugyan ilyesmire már kötéllel se lehet befogni! Nekem elég volt! Égő szemek, fekete szemek, piros ajkak, gödröcskék az arcon, suttogás, holdfény, visszafojtott lélekzet - mindezért, asszonyom, ma már én egy lyukas fityinget se adnék! A jelenlevőkről nem beszélek, de ahány nő csak van a világon, apraja-nagyja, mind egytől-egyig tettető, képmutató, pletykázó, gyűlölködő, izig-vérig hazug, hiú, kicsinyes és könyörtelen, a logikája felháborító, ami pedig ezt illeti itten (homlokát kopogtatja), bocsásson meg nyíltságomért, de ebből még egy verébnek is több van, mint egy ilyen szoknyás filozófusnak. Ha kívülről nézi az ember az ilyen költői teremést, finom, mint a lehellet, csupa báj, csupa szellem, félig angyal, félig istennő, de csak egyszer pillants a lelkébe: mi van ott? A legközönségesebb krokodilus! (Megragadja a szék támláját, a szék recsegve összetörik.) De ami a legfelháborítóbb, ez a krokodilus, nem tudom miért, még azt képzelem, hogy az ő speciális kiváltsága és erénye - a gyöngéd érzelem! De hát ördögbe is, itt akasszanak fel engem fejfel lefelé arra a szegre, ha egyetlenegy nő is képes szeretni mást, mint az ölebecskéjét! A nő a szerelemben csak sopánkodni és nyöszörögni tud! A férfi szenved és egyik áldozatot a másik után hozza, a nő csak illegeti-billegeti a szoknyáját és igyekszik minél szorosabban behálózni a szerelmes férfit. Ön is azok közé a szerencsétlenek közé tartozik, akik nőknek születtek, úgyhogy a maga személye alapján van módjában megítélni a női természetet. Mondja meg hát nekem igaz lelkére: látott már valaha is életében olyan nőt, aki őszinte, hű és állhatatos lett volna? Nem látott. Hűség, állhatatosság egyedül csak öreg asszonyokban és nyomorék nőkben

lakozik. Fehér hollót, vagy kétfejű bárányt könnyebben lehet találni, mint állhatatos nőt!

POPOVA: Engedelmet! Ha szabad kérdenem: ki a hű és állhatatos hát az ön véleménye szerint a szerelemben? Talán bizony a férfi?

SZMIRNOV: Úgy van, a férfi.

POPOVA: A férfi! (Gúnyosan nevet.) Méghogy a férfi hű és állhatatos a szerelemben! Ez aztán az újság! (Hevesen) Honnan veszi magának a jogot, hogy ilyeneket mondjon? Méghogy a férfi hű és állhatatos! Hát ha már erről van szó, meg kell mondanom magának: az összes férfiak között, akiket valaha is ismertem, legkiválóbb volt a boldogult uram!... Szenvedélyesen szerettem őt, minden porcikámmal, a lelkem legmélyéből, ahogy csak egy rajongó fiatal nő szeretni tud. Odaajándékoztam neki az ifjúságomat, boldogságomat, életemet, vagyonomat, minden gondolatom, minden lehelletem az övé volt, imádtam, mint valami istent... És mi volt a jutalmam? Ez a minden férfiak közt a legkiválóbb lépten-nyomon a legarcátlanabb módon megcsalt. Halála után rátaláltam az íróasztalában egy fiókra, tele volt szerelmes levéllel! És amíg élt, visszagondolnom is rettenetes! - heteken át magamra hagyott, szemem láttára csapta a szelet más nőknek, megcsalt, eltékozolta a pénzemem, csúfot űzött az érzelmeimből... És én mindezek ellenére is szerettem és hű voltam hozzá... Sőt, mi több, meghalt és én még azután is, tovább is hű maradtam hozzá. Állhatatos maradtam a szerelemben. Örökre eltemetkeztem négy fal közé és ezt a gyászruhát mind a sírig le nem vetem...

SZMIRNOV (megvető nevetéssel): Gyászruha!... Nem értem, kinek néz maga engem. Azt hiszi, nem tudom, miért bújt ebbe a fekete jelmezbe? És miért temette magát négy fal közé? Ismerjük ezt a nótát! Micsoda titokzatosság! Micsoda költőiesség! Elutazik a kastély mellett holmi tisztecske, vagy költőcske, felnéz az ablakokra és azt gondolja magában: "Itt él a rejtélyes Tamára, aki az ura iránti szerelmében négy fal közé temetkezett!" Ismerjük már ezt a hókusz-pókuszt!

POPOVA (főlpattan): Hogy merészel így beszélni velem?

SZMIRNOV: Élve eltemette magát, - de az arcát nem felejtette el bepúderezni!

POPOVA: Hogy merészel ilyen hangon beszélni velem?

SZMIRNOV: Ne tessék kiabálni rám! Nem vagyok a maga intézője. Megbocsásson, de nevén szoktam nevezni a dolgokat. Nem vagyok nő és hozzászoktam, hogy őszintén kimondjam a véleményemet! Ne tessék hát kiabálni rám!

POPOVA: Nem én kiabálok, hanem maga! Kérem, hagyjon engem békében!

SZMIRNOV: Fizessen ki és elmegyek.

POPOVA: Nem fizetek!

SZMIRNOV: De igenis, fizet!

POPOVA: Azért se fizetek. Egy árva kopeket se. Jobban teszi, ha békén hagy.

SZMIRNOV: Nincs szerencsém se az ön férjének, se az ön vőlegényének lenni, ne tessék hát nekem itt jeleneteket csinálni. (Leül.) Én az ilyesmit nem szeretem.

POPOVA (alig lélezkzik a dühtől): Maga leült?

SZMIRNOV: Leültem.

POPOVA: Kérem, azonnal távozzék!

SZMIRNOV: Számolja ki a pénzt... (Félre) Jaj, de dühös vagyok! Jaj, de dühös vagyok!

POPOVA: Ilyen szemtelen alakkal, mint maga, nem tárgyalok! Azonnal hordja el magát! (Szünet.) Nem megy el?

SZMIRNOV: Nem.

POPOVA: Nem?

SZMIRNOV: Nem.

POPOVA: No jó! (Csenget)

IX. Előbbiek, Lúka

POPOVA: Lúka, vezesd ki ezt az urat.

LÚKA (Szmirnovhoz lép): Hallotta az úr, mit mondtak, tessék elmenni. Eleget volt már itt...

SZMIRNOV (felugrik): Fogd be a szád, te! Kivel van dolgod? Mindjárt salátát aprítok belőled!

LÚKA (szívéhez kap): Uramisten!... És minden szentjei!... (Egy karosszékre dől.) Jaj de rosszúl vagyok! Levegőt!

POPOVA: Hol van Dása? Dása! (Kiált.) Dása, Pelagéja! Dása! (Csenget.)

LÚKA: Jaj... Mind elmentek szamócát szedni... Egy lélek sincs itthon... Jaj de rosszúl vagyok... Vízet!...

POPOVA: Takarodjék!

SZMIRNOV: Méltóztatnék talán kissé udvariasabban beszélni?

POPOVA (kezét ökölbe szorítva és toporzékolva): Goromba paraszt! Medve! Szörnyeteg!

SZMIRNOV: Hogy mondta?

POPOVA: Azt mondtam, hogy maga - goromba medve! Szörnyeteg! Fenevad!

SZMIRNOV (feléje megy): Engedelmet, milyen jogon sérteget maga itt engem?

POPOVA: Igenis, sértegetem... Talán nem tetszik?... Azt hiszi, megijedek magától?

SZMIRNOV: Maga meg talán azt hiszi, hogy mint gyöngéd, költői teremtésnek, joga van büntetlenül sértegetni? Mi? Fegyvert ide! Porondra!

LÚKA: Uramisten... és minden szentjei!... Vízet!...

SZMIRNOV: Pisztolyt!

POPOVA: Azt hiszi, megijedek a mázsás öklétől, meg a bivalynyakától? Mi? Maga útonálló!

SZMIRNOV: Porondra! Nem hagyom magam senkitől se sértegetni és füttyülök rá, hogy maga gyöngéd női teremtés!

POPOVA (igyekszik túlkiabálni): Medve! Medve! Medve!

SZMIRNOV: Ideje már szakítani azzal az előítélettel, hogy csak a

férfi tartozik elégtétellel a sértésért! Ördögbe is, ha egyenjogúság, hát legyen egyenjogúság. Porondra!

POPOVA: Párbajozni akar? Nagyon szívesen!

SZMIRNOV: Még pedig azonnal!

POPOVA: Úgy van, azonnal! Az uram után maradt néhány pisztolyom... Mindjárt idehozom... (Gyorsan az ajtó felé megy, hátrafordul és néhány lépést tesz visszafelé.) Micsoda élvezettel fogok golyót röpíteni abba a sátáni fejébe! (El.)

SZMIRNOV: Lelövöm, mint a csirkét! Most nem holmi szentimentális iskolásgyerekekkel van dolga! Az én számomra nem léteznek gyöngéd női teremtések!

LÚKA: Drága lelke-uram! (Térdre hull előtte.) Légy irgalmas, szánj meg engem, vén embert, eridj el innét! Úgyis már halálra ijesztettél, most meg még itt lövöldözni akarsz...

SZMIRNOV (nem is hallgat rá): Párbajozni! Igen! Ezt nevezem egyenjogúságnak! Ezt nevezem emancipációnak! Itt mind a két nem egyenjogú! Elvből agyon fogom lőni! De micsoda egy nő! (Utánozza) "Golyót röpítek a sátáni fejébe!..." kipirult az arca, a szeme csak úgy ragyog... És elfogadta a kihívást! Szavamra, először látok ilyen nőt életemben...

LÚKA: Eridj el innen, lelke-uracskám! Egész életemen át imádkozni fogok érted!

SZMIRNOV: Ez aztán a nő! Ez már beszéd! Igazi nő! Nem holmi savanyú tutyi-mutyi! De csupa tűz... lópor... rakéta... Szinte sajnálom lelőni!

LÚKA (sír): Lelke-uracskám... eridj el innét...

SZMIRNOV: Határozottan tetszik nekem ez a nő! Határozottan! Még ha gödröcskék vannak is az arcán, mégis tetszik! Még az adósságot is kész volnék neki elengedni... Már a dühöm is elpárolgott... Csudálatos egy asszony.

X. Előbbiek, Popova

POPOVA (jön a pisztolyokkal): Itt vannak a pisztolyok!... De mielőtt elkezdenék a párbajt, meg kell mutatnia nekem, hogy kell lőni... Soha életemben nem volt még pisztoly a kezemben.

LÚKA: Isten legyen nekünk irgalmas!... Megyek, megkeresem a kertészt, meg a kocsist... Honnan a pokolból jött a nyakunkra ez az istenátka... (El.)

SZMIRNOV (megtekinti a pisztolyokat): A pisztoly, tetszik tudni, többféle. Külön párbajpisztoly is van, a Mortimer-féle. Ezek itt háromlövetű Smith-wesson-pisztolyok... Nagyszerű fegyver! Párja legalább 90 rubelbe kerül. Megmutatom, hogy kell tartani, idenézzen... (Félre) Micsoda szemek! Micsoda tüzes asszonyka!

POPOVA: Látom, értem.

SZMIRNOV: Úgy ni... Aztán felhúzza az ember a kakast... aztán céloz, a fejét kissé hátra... a karját kinyújtja, - amennyire csak tudja... úgy... aztán ezzel az ujjával itt megnyomja a ravaszt... és kész az egész. Főszabály: nem izgulni és nem elsietni a célzást... igyekezni, hogy a kéz ne reszkessen...

POPOVA: Rendben van... A szoba nem alkalmas a lövöldözésre, gyerünk ki a kertbe.

SZMIRNOV: Gyerünk. Figyelmeztetem azonban, hogy én a levegőbe fogok lőni.

POPOVA: Még csak az hiányzik! Miért?

SZMIRNOV: Azért, mert... mert... az az én dolgom, hogy miért!

POPOVA: Begyulladt uraságod? Mi? Nem, tisztelt úr, itt nincs kitérés! Tessék csak utánam jönni!... Nem nyugszom addig, míg át nem lövöm a homlokát... Ezt a homlokot itt ni..., amit úgy gyűlölök... Begyulladt urasága?...

SZMIRNOV: Igen, bevallom, félek.

POPOVA: Hazudik! Vallja be, miért nem akar megverekedni?

SZMIRNOV: Mert... mert... mert... maga tetszik nekem.

POPOVA (dühösen nevet): Tetszem neki! Azt meri mondani, hogy tetszem neki! (Az ajtóra mutat) Szabad azt út!

SZMIRNOV (szó nélkül leteszi a pisztolyt, fogja a sapkáját és megy az ajtó felé; az ajtóban megáll; vagy félpercre némán néznek egymásra; aztán bátortalanul Popova felé megy és megszólal): Hallgasson meg... Maga még mindig haragszik?... Én is pokolian dühös vagyok, de... tetszik tudni... hogy is mondjam csak... A dolog úgy áll, hogy... amint látni tetszik... szóval... hogy úgy mondjam... a dolog úgy történt... (Kiabál) Hát tehetek én arról, hogy maga tetszik nekem? (Megragadja a szék támláját, a szék recsegetve összetörik.) Ördögbe, milyen törekeny bútor van magának! Igenis, maga tetszik nekem! Érti? Én... én... majdnem hogy magába szerettem!

POPOVA: Menjen innen! Gyűlölöm magát!

SZMIRNOV: Istenem, micsoda nő! Soha életemben ehhez hasonlót még nem láttam! Végem van! Csapdába estem, mint az egér!

POPOVA: Elmenjen innen, vagy lövök!

SZMIRNOV: Lőjjön! El se képzelem, milyen boldogság meghalni ezeknek a csodálatos szemeknek a pillantásai alatt, meghalni annak a pisztolynak a golyójától, amit a maga bársonyos kis kacsója tart... Megőrültem!... Gondolja meg és határozzon azonnal, mert ha én innen most elmegyek, soha többé mi ketten ebben az életben nem találkozunk! Határozzon! Nemes ember vagyok, tisztességes ember vagyok, évi jövedelmem felmegy tízezerre... Úgy tudok célozni, hogy beletalálok a feldobott pénzdarábba... pompás lovaim vannak... Akar a feleségem lenni?

POPOVA (fölháborodva a pisztolyát rázza): Lelövöm! Lelövöm! Porondra!

SZMIRNOV: Megőrültem... Nem értem az egészséget... (Kiált) Lakáj, vizet!

POPOVA (kiabálva): Porondra!

SZMIRNOV: Megőrültem... szerelmes vagyok, mint valami iskolásfiú! (Megragadja Popova kezét, Popova felsikolt a fájdalomtól.) Szeretem magát! (Térdre ereszkedik.) Szeretem, ahogy még soha senkit sem szerettem! Tizenkét nővel én szakítottam, kilenc velem szakított, egyet se szerettem úgy, mint magát... Szétmállok, elolvadok, szétfoszlok, mint a pára... Térden állok itt, mint a bolond és felajánlom a kezemet... Szégyen gyalázat! Öt év óta nem voltam szerelmes, szavamat adtam, hogy soha többé nem is leszek és most, - nesze neked, becsületszó! - úgy belehabarodtam magába, hogy a fülem se látszik ki! Jöjjön hozzám feleségül! Igen, vagy nem? Nem akar? Hát nem kell! (Felkel és gyors léptekkel az ajtó felé megy.)

POPOVA: Megálljon...

SZMIRNOV (megáll): Nos?

POPOVA: Semmi, semmi! Csak menjen... De nem, várjon... Nem, nem, menjen, menjen! Gyűlölöm! Vagy nem... Ne menjen el! Jaj, ha tudná, milyen rettentő dühös vagyok! (A pisztolyt az asztalra dobja.) Megmeredtek az ujjaim ettől az utálatos szerszámtól... (Dühében zsebkendőjét tépegeti.) Mit áll itt? Miért nem megy már?

SZMIRNOV: Isten vele!

POPOVA: Igen, igen menjen!... (Kiabálva) Hova megy? Várjon!... Különben, csak menjen. Jaj, de dühös vagyok! Ne jöjjön közel! Ne jöjjön közel!

SZMIRNOV (odalép hozzá): Jaj, hogy haragszom magamra! Beleszerettem, mint valami gimnázista, térden álltam előtte... Hideg fut végig a hátamon... (Durván) Szeretem magát! Csak ez hiányzott nekem, hogy beleszeressem! Holnap kamatokat kell fizetnem, megkezdtük a kaszálást és akkor jön itt maga... (Átfogja a derekát) Sose bocsátom meg ezt magamnak.

POPOVA: Menjen tőlem! Vegye el a kezét... Gyűlölöm magát... Rá se tudok nézni... Porondra! Po... (Hosszú csók.)

XI. Előbbiek, Lúka fejszével, kertész gereblyével, kocsis vasvillával, munkások falécekkel

LÚKA (megpillantva a csókolódzó párocskát): Úristen!... és minden szentjei!... (Szünet).

POPOVA (szemét lesütve): Lúka, mondd meg az istállóban, hogy Tóbinak ma egyáltalán ne adjanak zabot.

Függöny